

Działalność Uniwersytetów Dziecięcych w Polsce

Łukasz Brzezicki*

W artykule na podstawie własnych badań scharakteryzowano działalność Uniwersytetów Dziecięcych (UD) w Polsce w roku akademickim 2018/2019 przez pryzmat kwestii dotyczących wymiaru personalnego i finansowego, a także oferty programowej skierowanej do słuchaczy. W badaniu brało udział 45 jednostek. Wyniki badań wskazują, że większość jednostek funkcjonuje w ramach szkolnictwa wyższego. Dominującą grupę prowadzących zajęcia stanowili nauczyciele akademicy, a najpopularniejszą formą zajęć były wykłady, warsztaty, a także pokazy i prezentacje multimedialne. Tematyka prowadzonych zajęć dotyczyła zagadnień z biologii (71%), następnie kultury, sztuki, muzyki i plastyki (64%), a także fizyki i astronomii (58%) oraz informatyki (58%). Działalność Uniwersytetów Dziecięcych była finansowana głównie z opłat pobieranych od rodziców (47%), dotacji ze środków samorządowych (36%), a także środków przekazanych od podmiotów, które prowadziły UD (33%).

Słowa kluczowe: edukacja pozaformalna, nauka dla dzieci, szkolnictwo wyższe, uniwersytety dziecięce.

Nadesłany: 03.03.2020 | Zaakceptowany do druku: 21.06.2020

Activities of Children's Universities in Poland

The article, on the basis of own research, describes the activities of Children's Universities (UD) in Poland in the academic year 2018/2019 through the prism of issues concerning the personal and financial dimension, as well as the program offer addressed to the students. The survey involved 45 units. The results of the research indicate that the majority of units operate within the framework of higher education institution. The dominant group of lecturers were academic teachers, and the most popular form of classes were lectures, workshops, as well as demonstrations and multimedia presentations. The subject matter of the classes was biology (71%), followed by culture, art, music and art (64%), as well as physics and astronomy (58%) and computer science (58%). The activities of Children's Universities were financed mainly from fees charged to parents (47%), subsidies from local government funds (36%), as well as funds transferred from the entities that ran the Children's Universities (33%).

Keywords: children's education, children's university, higher education, non-formal education.

Submitted: 03.03.2020 | Accepted: 21.06.2020

JEL: I21, I28, I29

---

* **Łukasz Brzezicki** – dr, Wydział Ekonomiczny, Uniwersytet Gdański, Polska, <https://orcid.org/0000-0002-0761-1109>.

Adres do korespondencji: Wydział Ekonomiczny, Uniwersytet Gdański, ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot, Polska, e-mail: lukasz.brzezicki@ug.edu.pl.

1. Wprowadzenie

W Polsce coraz wyraźniej można zauważyć mechanizmy i inicjatywy skutkujące wdrażaniem idei gospodarki opartej na wiedzy (GOW), choć jest jeszcze wiele do zrobienia, aby w pełni ją urzeczywistnić (Skrzypek, 2011). W ramach działań administracji publicznej są podejmowane różne inicjatywy, mające na celu podnoszenia jakości edukacji oraz wspierania młodych utalentowanych ludzi (np. „Miejsce Odkrywania Talentów”), a także tworzenia oraz rozwijania dla różnych podmiotów systemu grantowego na działalność związaną z edukacją nieformalną i potrzebami poznawczymi różnych grup wiekowych, w tym dzieci i młodzieży (MNiSW, 2018). Aktywność dzieci i młodzieży może być rozpatrywana m.in. przez pryzmat ich uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez Uniwersytety Dziecięce. Misją Uniwersytetów Dziecięcych jest przede wszystkim rozwijanie w dzieciach naturalnej ciekawości otaczającego ich świata oraz zainteresowanie nauką. Działalność UD wpisuje się w rozwijaną w Unii Europejskiej koncepcję uczenia się przez całe życie (*lifelong learning*), która odnosi się do wszelkich działań związanych z uczeniem się przez całe życie, zmierzających do poprawy poziomu wiedzy, umiejętności i kompetencji w perspektywie osobistej, obywatelskiej, społecznej lub związanej z zatrudnieniem (Maniak, 2015). Idea *lifelong learning* odnosi się do osób w każdym wieku, gdyż obejmuje ona etapy uczenia się od wczesnego dzieciństwa przez okres edukacji szkolnej i czas aktywności zawodowej aż do wieku senioralnego (Maniak, 2015). W polskich realiach istotną rolę *lifelong learning* odgrywają zarówno Uniwersytety Trzeciego Wieku (UTW), jak i Uniwersytety Dziecięce. O ile Uniwersytety Trzeciego Wieku są cyklicznie badane w szerokim zakresie przez GUS (2019), o tyle tematyka Uniwersytetów Dziecięcych nie jest praktycznie podejmowana, z nielicznymi wyjątkami w ograniczonym aspekcie (m.in. Ziółkowski, 2016; Różowska, 2016a; Wileczek, Lewicka-Kalka i Ziółkowski, 2017;), co zostanie przedstawione w dalszej części artykułu. W związku z powyższym zasadne jest przeprowadzenie badania odnośnie do działalności Uniwersytetów Dziecięcych w aspektach, w których nie były one dotychczas analizowane. Celem podejmowanych badań była próba

zdiagnozowania organizacji i działalności jednostek UD głównie przez pryzmat kwestii dotyczących wymiaru personalnego i finansowego, a także oferty programowej skierowanej do słuchaczy.

2. Uniwersytety Dziecięce na świecie

W literaturze (Ziółkowski, 2016) wskazuje się, że pierwszy Uniwersytet Dziecięcy powstał w 2002 roku na Uniwersytecie w Tybindze, pod nazwą Kinder-Uni. Odniósł on sukces i następnie jego idea była realizowana na kolejnych niemieckich uczelniach. Następnie koncepcja Uniwersytetów Dziecięcych została zaadaptowana przez wiele krajów Europy, a nawet świata (Kozubska i Ziółkowski, 2014).

Liczba UD bardzo szybko wzrasta, czego naturalną konsekwencją było powołanie w 2008 roku europejskiej sieci uniwersytetów dla dzieci – European Children’s University Network (ECUC.NET). Było to półformalne zrzeszenie europejskich Uniwersytetów Dziecięcych, które działało dzięki wsparciu Komisji Europejskiej, w ramach VII programu ramowego – „Nauka w społeczeństwie” (Różowska, 2016b). Po wygaśnięciu okresu finansowania z UE, w 2010 roku, rozpoczęto działania mające na celu powołanie formalnego stowarzyszenia jako organizacji członkowskiej non profit. W 2011 roku w Krakowie odbyło się spotkanie, na którym podpisano dokumenty założycielskie stowarzyszenia EUCU.NET (Różowska, 2016b), które od tego czasu funkcjonuje jako samofinansujące się stowarzyszenie. Początkowo celem stowarzyszenia było umożliwienie komunikacji między doświadczonymi organizatorami, aby dalej rozwijać programy, ale także aby zachęcić nowicjuszy do rozpoczęcia własnych inicjatyw UD. Obie perspektywy – chęć poprawy jakości i pomysł wspierania nowych placówek Uniwersytetów Dziecięcych – stanowiły główne obszary działalności sieci ECUC.NET (2019a). Obecnie strategicznym celem ECUC.NET jest wspieranie już skonsolidowanych Uniwersytetów Dziecięcych oraz promowanie idei równego dostępu i lepszych możliwości edukacyjnych dla dzieci i młodzieży. Sieć ECUC.NET skupia się na pogłębianiu współpracy między państwami członkowskimi i promowaniu istniejących praktyk nie tylko w Europie, lecz także na

poziomie międzynarodowym (ECUC.NET, 2019a).

Krótką historią funkcjonowania idei Uniwersytetów Dziecięcych na świecie to powód, dla którego środowisko nie wypracowało dotychczas uniwersalnej definicji, też ze względu na różnorodność form działania. Dlatego trwa obecnie dyskusja, w jaki sposób można zdefiniować działalność UD. Problem dotyczy również odróżnienia działalności UD od innych form edukacyjnych dzieci i młodzieży, np. klubów dziecięcych, niestandardowych form kształcenia, innych form działalności skierowanych do młodych ludzi, jak np. festiwale naukowe, spotkania otwarte. Według ECUC.NET Uniwersytet Dziecięcy to m.in. zachęcanie dzieci do ciekawości i krytycznego myślenia, a także przekazywanie im idei uniwersytetów i ich roli w społeczeństwie (ECUC.NET, 2019b).

Obecnie do europejskiej sieci ECUC.NET należy kilkadziesiąt Uniwersytetów Dziecięcych z całego świata. Trzeba w tym miejscu zaznaczyć, że nie każdy Uniwersytet Dziecięcy funkcjonujący w różnych krajach należy do sieci. Dla przykładu w Polsce w 2016 roku funkcjonowało ok. 200 Uniwersytetów Dziecięcych (Różowska, 2016a; Wileczek, Lewicka-Kalka i Ziółkowski, 2017), a do sieci należy zaledwie pięć jednostek (ECUC.NET, 2019c). Warto również podkreślić polski wkład w rozwój europejskiej sieci ECUC.NET, gdyż jednym z trzech nowych prezesów została Jolanta Różowska, prezes Zarządu Fundacji Małopolski Uniwersytet Dla Dzieci.

Należy również podkreślić, że wraz z rozwojem idei UD na świecie wzrasta liczba badań poświęconych ich działalności. Na przykład MacBeath (2011) przeanalizował w wąskim zakresie sytuację UD w Anglii, natomiast szersze badania przeprowadzone zostały przez Fundację Edukacyjną Endowment (Education Endowment Foundation, 2017). Harrison i Skujins (2016) wykorzystali m.in. informacje uzyskane z badań ankietowych, wywiadów pogłębionych i danych zastanych do przebadania australijskich UD. Interesujące badanie przeprowadzili również Walan i Gericke (2019), którzy analizowali szwedzki UD w zakresie zainteresowania słuchaczy naukami ścisłymi, technologią, inżynierią i matematyką. Shelley, Ooi i Brown (2019) zrealizowali natomiast badanie porównawcze dotyczące funkcjonowania UD w Malezji i Australii.

3. Uniwersytety Dziecięce w Polsce – przegląd literatury

Pierwszy w Polsce Uniwersytet Dziecięcy powstał w 2007 roku w Krakowie z inicjatywy Fundacji PAIDEIA. Szybko zdobył dużą popularność wszystkich interesariuszy, w tym dzieci, rodziców oraz środowiska akademickiego. Naturalną konsekwencją jego sukcesu było utworzenie podobnych placówek w Warszawie i Wrocławiu (Ziółkowski, 2016). Początkowo Uniwersytety Dziecięce głównie powstawały i rozwijały się w dużych miastach uniwersyteckich przy znanych uczelniach. Jednak po 2012 roku można zauważyć znaczący ich wzrost również w mniejszych miejscowościach, niebędących ośrodkami akademickimi (Ziółkowski, 2016).

W Polsce Uniwersytety Dziecięce funkcjonują poza formalnym systemem edukacyjnym, co rodzi wiele problemów badawczych w przeanalizowaniu skali tego fenomenu oraz scharakteryzowaniu ich działalności. Po pierwsze, nie ma ogólnej definicji tego rodzaju działalności, co powoduje, że nie do końca wiadomo, co jest takim uniwersytetem, a co nie jest. Należy również zauważyć, że istnieją różne inne inicjatywy, które nie mają w nazwie sformułowania „Uniwersytet Dziecięcy” lub jego synonimów, a ich rodzaj działalności na to wskazuje, że są nimi. Po drugie, nie ma obligatoryjnej i uniwersalnej nazwy dla tego typu przedsięwzięć, gdyż jak słusznie wskazują Wileczek, Lewicka-Kalka i Ziółkowski (2017, s. 353): „Nazwy własne organizatorów studiów dla dzieci w Polsce można zakwalifikować do dwóch kategorii: uniwersalnej i sprofilowanej (przymiotnikowej). W pierwszej mieści się większość tego typu organizacji, które używają określeń: Uniwersytet Dzieci, Uniwersytet Dziecięcy, Uniwersytet dla Dzieci, Uniwersytet I Wieku, Akademia Dzieci/Dziecięca, Akademia Młodych Odkrywców/Naukowców; w drugiej natomiast przeważają określenia wskazujące na dominację tematyczną wybranej dziedziny nauki: Dziecięca Akademia Zdrowia, Akademia Młodego Inżyniera, Politechnika Dziecięca, Ekonomiczny Uniwersytet Dziecięcy, Dziecięcy Uniwersytet Humanistyczny, Dziecięcy Uniwersytet Technologiczny, Mały Poliglota”. Po trzecie, jak wskazuje Różowska (2016a), nie są

prowadzone żadne statystyki odnośnie do Uniwersytetów Dziecięcych, a ich wzrost i liczbę można co najwyżej określać szacunkowo. Na ten problem również zwrócił uwagę Ziółkowski (2016, s. 85), pisząc wprost, że „nie istnieje żaden formalny ani nieformalny spis bądź rejestr działających w Polsce Uniwersytetów Dziecięcych”. Według Różowskiej (2016a) do końca 2008 roku powstało ich zaledwie kilkanaście. W 2011 roku można było oszacować ich liczbę na około 150 – w większości przypadków w dużych/głównych miastach Polski. Obecnie widoczny jest ich gwałtowny rozwój na obszarze całego kraju, włączając w to małe miejscowości. W maju 2015 roku liczbę projektów edukacyjnych pod nazwą „Uniwersytet Dziecięcy” prawdopodobnie można było oszacować na poziomie 200 (Różowska, 2016a). Z dokonanej przez Wileczek, Lewicką-Kalkę i Ziółkowskiego (2017) kwerendy internetowej wynika natomiast, że na dzień 14.11.2016, według autorów, funkcjonowały 204 Uniwersytety Dziecięce, które były prowadzone przez uczelnie wyższe lub innych organizatorów, jednak we współpracy z uczelniami i na ich terenie. Ponadto wspomnieni wyżej autorzy wskazują, że jedyną inicjatywą mającą na celu wymianę dobrych praktyk w ramach zajęć akademickich dla dzieci jest cyklicznie organizowany Kongres Uniwersytetów Dziecięcych. Wydarzenie skierowane jest przede wszystkim do założycieli Uniwersytetów Dziecięcych, funkcjonujących na terenie całej Polski. Z badania Wileczek, Lewickiej-Kalki i Ziółkowskiego (2017) wynika również, że większość Uniwersytetów Dziecięcych w Polsce funkcjonuje przy uczelniach wyższych. Warto zaznaczyć, że oprócz inicjatyw Uniwersytetów Dziecięcych uczelnie organizują wiele dodatkowych wydarzeń, służących popularyzowaniu nauki: festiwale nauki, pikniki tematyczne, konferencje dla dzieci, dni otwarte, dni nauki, dzień dziecka, wizyty w placówkach edukacyjnych i inne (Wileczek, Lewicka-Kalka i Ziółkowski, 2017, s. 354). Dominacja uczelni w zakresie różnych form edukacji dziecięcej wynika z faktu, że o pozycji konkurencyjnej danej uczelni w przyszłości będą świadczyć przede wszystkim badania, innowacje oraz inwestycje w zasoby ludzkie (Burawski, 2013, s. 130). Nic więc dziwnego, że również polskie uczelnie poszukują takiej formy współpracy ze społeczeństwem, która umożliwi im kierowanie

oferty edukacyjnej, choćby pośrednio, do możliwie jak najszerszej grupy odbiorców.

Organizatorami Uniwersytetów Dziecięcych nie są wyłącznie szkoły wyższe, ale również inne zróżnicowane organizacje i prawnie jednostki, w tym m.in. organizacje pozarządowe, agencje rządowe, instytucje naukowe, instytucje kultury, a także organy administracyjne miast (Różowska, 2016a).

Uniwersytety Dziecięce funkcjonują w dwóch formułach, tj. albo jako autorski projekt z własnym programem edukacyjnym, albo jako jednostka należąca do sieci współpracy, w której korzysta ze sprawdzonych rozwiązań doświadczonych organizacji i instytucji. Największą siecią Uniwersytetów Dziecięcych w Polsce jest Uniwersytet Dziecięcy UNIKIDS, mający placówki w blisko 30 miejscowościach (Wileczek, Lewicka-Kalka i Ziółkowski, 2017, s. 356).

Zajęcia prowadzone przez Uniwersytety Dziecięce obejmują wykłady, warsztaty, pokazy, zajęcia laboratoryjne, ale także zajęcia sportowe, wydarzenia artystyczne czy też kulturalne, a nawet wyjazdy naukowe mające charakter obozów naukowych (Różowska, 2016a).

Samo badanie instytucjonalne Uniwersytetów Dziecięcych nie wyczerpuje obszaru badawczego, gdyż w zakresie usług edukacyjnych równie ważna jest analiza ich jakości. Przykładem może być analiza Marchewki i Nogaj (2013), które w celu uzyskania danych o wiedzy, umiejętności i postawach związanych z ekonomią, finansami i przedsiębiorczością młodych osób przeprowadziły badanie ankietowe dotyczące świadomości i dojrzałości ekonomicznej dzieci oraz młodzieży uczestniczącej w Ekonomicznym Uniwersytecie Dziecięcym (EUD) i Akademii Młodego Ekonomisty (AME) we wszystkich ośrodkach w Polsce. Podobne badanie, jednak na mniejszą skalę, zrealizowała również Skweres-Kuchta (2017), której głównym celem badawczym była ocena świadomości i dojrzałości ekonomicznej studentów EUD i AME w województwie zachodniopomorskim. Interesujące badania przeprowadził zespół w składzie: Krzeczowska, Grygo-Szymanko, Świt i Własiuk (2017), którzy dokonali ankietyzacji rodziców dzieci uczęszczających na zajęcia w ramach Uniwersytetu Dziecięcego. Z przytoczonego badania wynika, że większość rodziców zapisała dzieci na zajęcia UD, gdyż

ich pociechy interesują się naturalnym światem, który to nauka odkrywa i pokazuje. Opiekunowie chcą również, aby zajęcia UD wspierały proces samouczenia się ich dzieci, a także rozwijały umiejętności współpracy w grupie.

Warto również przy analizowaniu problematyki Uniwersytetów Dziecięcych w Polsce wspomnieć o innej interesującej inicjatywie, a mianowicie o Uniwersytecie według dzieci¹. O ile w przypadku Uniwersytetów Dziecięcych to osoby dorosłe przygotowują ofertę edukacyjną, a później kształcą dzieci i młodzież, o tyle w Uniwersytecie według dzieci oferta dydaktyczna została przygotowana dla dzieci i przez dzieci. W Uniwersytecie Dzieci „ALFA” (KPSW, 2019) „władza rektorska i dziekańska na Uniwersytecie Dzieci »ALFA« jest w rękach dzieci. Nazwy działających wydziałów odpowiadają ich zainteresowaniom, a realizowane podczas zjazdów wykłady i warsztaty dotyczą tematów wskazanych przez najmłodszych. Do prowadzenia zajęć młodzież zaprasza swoich rówieśników, nauczycieli, wykładowców KPSW, a także rodziców. Nad stroną merytoryczną przygotowywanych zjazdów czuwa Wydział Pedagogiczny KPSW oraz nauczyciele NSP nr 1”.

W ostatnim czasie stworzono wiele programów grantowych (np. „Trzecia Misja Uczelni”, „Uniwersytet Młodego Odkrywcy”) finansowanych ze środków publicznych na utworzenie, poszerzenie oferty programowej Uniwersytetów Dziecięcych funkcjonujących w Polsce. Z danych przedstawionych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju wynika, że ponad 200 projektów uczelni z całej Polski uzyskało dofinansowanie w ramach konkursu „Trzecia Misja Uczelni” (POWR.03.01.00-IP.08-00-3MU/18). Celem konkursu było opracowanie i realizacja programów kształcenia i działań dydaktycznych, kursów czy szkoleń we współpracy z podmiotami działającymi na rzecz edukacji, takimi jak np. jednostki samorządu terytorialnego czy organizacje pozarządowe. Dzięki niemu uczelnie mogły przygotować specjalne programy kształcenia, kursy i szkolenia skierowane do odbiorców spoza środowiska akademickiego (*Trzecia Misja Uczelni...*, 2018). Celem programu „Uniwersytet Młodego Odkrywcy” było natomiast stworzenie nowych inicjatyw oraz wsparcie już istniejących Uniwersytetów Dziecięcych. Oba programy skierowane były tylko do UD

działających przy uczelniach wyższych lub w ścisłej współpracy z uczelniami. UD działające w miastach nieakademickich zostały praktycznie wykluczone z tego programu. Cykliczne zajęcia edukacyjne miały być prowadzone przez pracowników naukowych i specjalistów z określonego zakresu (Wileczek, Lewicka-Kalka i Ziółkowski, 2017). W pierwszej edycji konkursu ogłoszonego w 2016 roku (Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 24 sierpnia 2016 roku) wybrano 65 projektów, które otrzymały dofinansowanie (MNiSW, 2016), a w drugiej edycji konkursu ogłoszonego w 2017 roku (POWR.03.01.00-IP.08-00-UMO/17) 155 wniosków uzyskało ocenę pozytywną (NCBR, 2018).

Bez wątpienia Uniwersytety Dziecięce są zarówno szybko rozwijającym się fenomenem edukacyjnym ostatnich lat, jak i nowym zjawiskiem badawczym, w porównaniu do Uniwersytetów Trzeciego Wieku, które funkcjonują w Polsce od ponad 40 lat. Wsparcie finansowe MNiSW na działalność Uniwersytetów Dziecięcych korzystnie wpływało na rozwój już istniejących jednostek oraz było zachętą do tworzenia nowych inicjatyw edukacyjnych dla dzieci i młodzieży. Należy zatem przypuszczać, że obecny dynamiczny trend rozwoju Uniwersytetów Dziecięcych w Polsce, ale również na świecie, utrzyma się w przyszłości. Ponadto należy oczekiwać, że w przyszłości środowisko Uniwersytetów Dziecięcych będzie bardziej skonsolidowane i sformalizowane organizacyjnie, jak ma to obecnie miejsce w przypadku Uniwersytetów III Wieku.

4. Metodyka badawcza

W podejmowanych próbach kwantyfikacji działalności Uniwersytetów Dziecięcych w Polsce, przedstawionych w poprzedniej części artykułu, autorzy opierali się wyłącznie na kwerendzie internetowej stron Uniwersytetów Dziecięcych. W związku z powyższym ich wyniki badań ograniczały się jedynie do kilku aspektów, m.in.: określenia liczby Uniwersytetów Dziecięcych, wskazania form organizacyjno-prawnych podmiotów prowadzących UD i rodzaju organizowanych zajęć dla słuchaczy. Dotychczas nie dokonano ankietyzacji Uniwersytetów Dziecięcych, przez co m.in. nie uzyskano informacji o finansowaniu ich działalności, liczbie i profilu osób prowa-

dających zajęcia, a także osób odpowiedzialnych za sprawy administracyjne, obsługę, itd. Istnieje zatem ogromna luka badawcza w tym zakresie.

Wobec braku danych o powyższych aspektach funkcjonowania Uniwersytetów Dziecięcych w Polsce autor niniejszego artykułu zdecydował się zrealizować projekt badawczy mający na celu wypełnienie luki w wiedzy nt. organizacji działalności UD. W związku z tym celem badania była diagnoza organizacji i działalności jednostek UD głównie przez pryzmat kwestii dotyczących wymiaru personalnego i finansowego, a także oferty programowej skierowanej do słuchaczy. Postawiono dwa pytania badawcze. Po pierwsze: jakie zasoby osobowe i finansowe są zaangażowane w jednostkach UD? Po drugie: jaka jest dominująca oferta programowa skierowana do słuchaczy UD? Projekt zakładał przeprowadzenie ogólnokrajowego badania Uniwersytetów Dziecięcych w Polsce, wzorowanego na badaniu Uniwersytetów Trzeciego Wieku realizowanego od dwóch edycji przez GUS (2019), którego celem było dostarczenie informacji o działalności UTW w Polsce, ich strukturze organizacyjnej, słuchaczach oraz źródłach finansowania.

Projekt badawczy podzielono na kilka występujących po sobie etapów, z których każdy miał inny zakres i charakter. W pierwszym etapie stworzono bazę – listę UD. W tym celu zebrano zestawienia UD opracowane przez poprzednich autorów zawarte w literaturze przedmiotu. Pobrano wyniki konkursów MNiSW oraz NCBR na utworzenie i dofinansowanie działalności UD. Za pomocą wyszukiwarki Google przeszukano zasoby internetu, wpisując różne kombinacje słów: uniwersytet, akademia, dziecięcy, dzieci, malucha, odkrywcy, pierwszego wieku, I wieku, gimnazjalisty, itp. Po zebraniu znalezionych UD dokonano ich selekcji, usuwając powielające się jednostki i otrzymano zestawienie 209 jednostek. Mimo że nie ma uniwersalnej definicji Uniwersytetu Dziecięcego, o czym wspomniano wcześniej, należy przyjąć, przynajmniej na potrzeby badania, kryteria włączenia lub wyłączenia jednostek z badania. Kryteria muszą być z jednej strony na tyle precyzyjne, aby odróżnić jednostki UD od innych przedsięwzięć skierowanych do dzieci i młodzieży, a z drugiej na tyle ogólne, aby uwzględnić bardzo zróżnicowany charakter poszczególnych UD. Posta-

nowiono przyjąć, że UD jest jednostką, która ma określony program edukacyjny, który będzie realizowany w cyklu semestralnym lub rocznym. Uczęszczanie dziecka na zajęcia UD jest natomiast poprzedzone złożeniem deklaracji przez rodzica lub opiekuna prawnego albo inną formą rekrutacji, przewidzianą przez organ UD. Przyjęcie takich kryteriów nawiązuje zarówno do postrzegania UD przez ECUC.NET, jak i tradycyjnego obrazu uniwersytetu czy – szerzej – uczelni wyższej. Ponadto powyższe kryteria umożliwiają zarówno prostą weryfikację, jak i bezstronne sklasyfikowanie jednostek, co również przesądziło o ich zastosowaniu, w przeciwieństwie do rozważanych również przed badaniem kryteriów nastawionych na ocenę wartościującą czy oceniającą stopień realizacji przez UD różnych celów edukacyjnych, m.in. rozwijania ciekawości i krytycznego myślenia czy też przekazywanie dzieciom idei uniwersytetów i ich roli w społeczeństwie. Z jednej strony kryteria oceniające nie pozwalały jednoznacznie zdefiniować przynależności danej jednostki do grupy UD, a z drugiej strony ocena obarczona byłaby zarówno dużym ryzykiem niekompletności pomiaru (np. nie wszystkie aspekty zostały wzięte pod uwagę), jak i subiektywizmem (udział realizacji danego celu edukacyjnego).

Jednostka UD, która opracowała program edukacyjny, opierała go na przyjętym celu, który wyznacza kierunek i tok nauki w określonym cyklu kształcenia. O przyjęciu dziecka na zajęcia UD decyduje szeroko pojęta rekrutacja, co oznacza, że nie mają one charakteru otwartego jak pokazy naukowe, na które może przyjść każdy bez rejestracji. W związku z powyższym organizacja zajęć ma bardziej sformalizowany i zamknięty charakter niż inne aktywności skierowane do dzieci i młodzieży. Podobne zależności występują na studiach wyższych, na których określony jest odpowiedni program edukacyjny, mający za zadanie realizację wyznaczonego celu utworzenia danego kierunku studiów. O przyjęciu kandydata na studia decyduje natomiast rekrutacja. Po dokonaniu selekcji z wstępnej listy 209 jednostek według powyższych kryteriów pozostało 157 podmiotów.

W drugim etapie stworzono kwestionariusz ankiety. Postanowiono w tym celu skorzystać z formularza GUS dot. badania działalności Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Przyjęto rok akademicki 2018/2019

za okres badawczy, a jedynie w kwestiach finansowych przyjęto rok kalendarzowy, z uwagi na powszechny okres rozliczeń finansowych. Zastosowano zatem konwencję badawczą, wykorzystywaną przez GUS do badania Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Opracowano wstępny formularz ankiety oraz konsultacyjnie przesłano go do kilku UD w celu sprawdzenia poprawności jego konstrukcji oraz zebrano m.in. informacje dotyczące problemów i propozycji zagadnień, jakie można zawrzeć w ankiecie. Docelowy kwestionariusz ankiety (Aneks) poprawiono i umieszczono na specjalnie stworzonej na potrzeby projektu badawczego stronie internetowej. W kwestionariuszu ankiety zwrócono przede wszystkim uwagę na:

- osoby wykonujące pracę na rzecz Uniwersytetów Dziecięcych (kadre dydaktyczną i administracyjną),
- ofertę programową Uniwersytetów Dziecięcych (w tym zakres i formę prowadzonych zajęć),
- finansowanie działalności Uniwersytetów Dziecięcych.

Od 21 października 2019 roku rozpoczęto docelowe badane empiryczne.

W kolejnym etapie rozpropagowano informacje o badaniu. W tym celu wysłano do każdego UD z powyższego zestawienia informacje o prowadzonym badaniu z prośbą o aktywne uczestnictwo i wypełnienie kwestionariusza ankiety. Następnie przypominająco kontaktowano się telefonicznie z jednostkami z prośbą o wypełnienie kwestionariusza ankiety. Na bieżąco weryfikowano poprawność przekazywanych danych oraz wyjaśniano nieścisłości z poszczególnymi UD. Badanie zakończono 31 stycznia 2020 roku. Ostatnim etapem projektu było opracowanie wyników badania.

5. Wyniki badań

Po zakończeniu badania z 157 UD wyłączono zarówno jednostki, które zakończyły działalność, jak i podmioty, które nie prowadziły rekrutacji i zajęć w roku akademickim 2018/2019. Ostatecznie 132 jednostki spełniały kryteria badawcze. Kwestionariusz ankiety z jednostek objętych badaniem wypełniło 45 Uniwersytetów Dziecięcych (co stanowi 34% udziału w badaniu), natomiast pozostała część odmówiła udziału w badaniu. Jednostki odmawiały

udziału w badaniu najczęściej z kilku przyczyn, m.in. braku czasu lub osób do wykonania dodatkowych obowiązków administracyjnych. Następnie podkreślano obawy o przekazane dane, które, nawet wykorzystane do prezentacji zagregowanych wyników, mogą posłużyć do zachęcenia innych podmiotów do tworzenia nowych jednostek UD i zwiększenia konkurencji szczególnie w dużych aglomeracjach miejskich. Inne jednostki wskazywały, że dane zawarte w kwestionariuszu ankiety stanowią tajemnicę przedsiębiorstwa. Sporadycznie jednostki odmawiały bez podawania przyczyny. Warto w tym miejscu podkreślić, że z uwagi na małą stopę realizacji niniejsze badanie stanowi jedynie przyczynek zarówno do szerszej dyskusji o działalności UD w Polsce, jak i dalszych pogłębionych badań w przyszłości. W związku z powyższym nie można uogólniać prezentowanych wyników badania na działalność wszystkich jednostek UD w Polsce.

Uniwersytety Dziecięce w przeważającej części były prowadzone przez szkoły wyższe (29 jednostek), następnie fundacje (8 jednostek), domy, ośrodki kultury (5 jednostek), a także stowarzyszenia, biblioteki i inne jednostki powołane przez urzędy gmin oraz miast (3 jednostki).

Spośród 16 jednostek funkcjonujących poza strukturą szkół wyższych aż 11 z nich miało podpisaną umowę o współpracy lub patronacie uczelni. Najczęściej w ramach tej współpracy następuje udostępnienie lokali, sal wykładowych itp. (11 jednostek), następnie wsparcie naukowe (dydaktyczne), tj. prowadzenie zajęć (8 jednostek), w dalszej kolejności udostępnienie sprzętu specjalistycznego (4 jednostki) i wsparcie organizacyjne (pomoc w obsłudze administracyjnej, księgowej, itp.) – 3 jednostki. Najmniejszy odsetek odpowiedzi dotyczył wsparcia finansowego (2 jednostki).

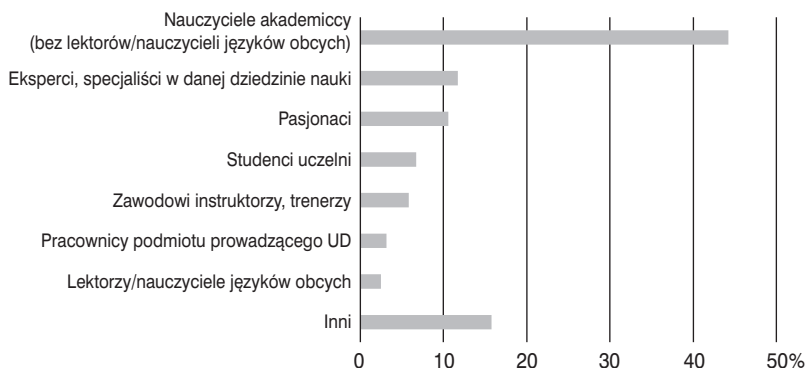
W większości Uniwersytetów Dziecięcych prace administracyjne, organizacyjne itp. wykonywały od 1 do 9 osób. W przypadku większych jednostek dodatkowo angażowano osoby pomagające prowadzącym zajęcia, wówczas odpowiadających za organizację było od 10 do 30 osób. W jednostkach, w których do 10 osób wykonywano prace administracyjno-organizacyjne, większość stanowili pracownicy podmiotu prowadzącego UD. Natomiast w jednostkach, w których pracowało powyżej 10 pracowników zauważono zdecydowanie więk-

szy odsetek pozostałych osób związanych z obsługą UD.

Strukturę prowadzących zajęcia w badanej grupie UD przedstawiono na rysunku 1. Największą grupę, bo aż 44%, stanowią

nauczyciele akademicy. Warto zaznaczyć, że w przypadku jednostek funkcjonujących w ramach struktury uczelni średnio 58% prowadzących stanowią nauczyciele akademicy.

Rysunek 1. Prowadzący zajęcia na Uniwersytetach Dziecięcych

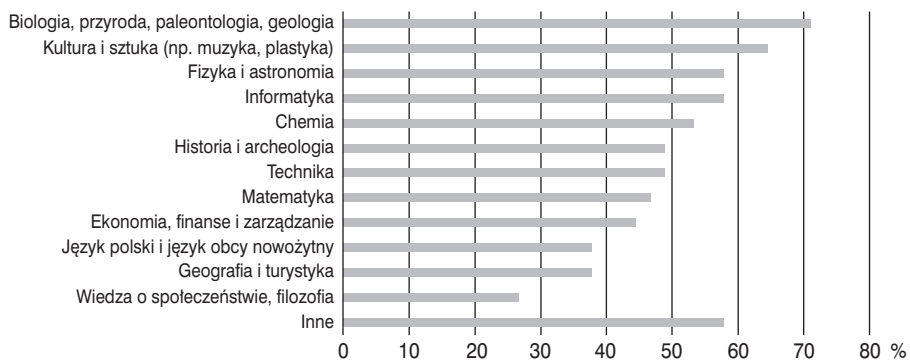
Źródło: opracowanie własne.

Formy organizowanych w UD zajęć dla dzieci były zróżnicowane, jednak dominowały trzy rodzaje. W 43 jednostkach z 45 badanych prowadzono zajęcia w formie wykładów, a w 40 realizowano je w formie warsztatów, a także pokazów i prezentacji multimedialnych. Zajęcia laboratoryjne odbywały się w 27 placówkach. Zajęcia artystyczne prowadziły 23 UD, 22 jednostki realizowały zajęcia w plenerze, a 21 w formie gier i zabaw. Mniejszą popularnością cieszyły się zajęcia zewnętrzne (np. w muzeum, centrum nauki) (16) oraz inne formy (11). Niemalże w 25% jednostek

prowadzono zajęcia w 4 różnych formach, w 20% UD w 7 formach, w 16% placówek w 5 formach, a w 13% ośrodków we wszystkich formach.

Obszary tematyczne różnych form prowadzonych zajęć przedstawiono na rysunku 2. Uniwersytety Dziecięce w przeważającej części organizują zajęcia związane z biologią, przyrodą, paleontologią i geologią (71%), a także kulturą i sztuką (64%). Z przeprowadzonych badań wynika, że tylko dwie jednostki spośród 45 badanych organizowały zajęcia dla dzieci w okresie wakacji.

Rysunek 2. Obszary tematyczne wykładów, zajęć, warsztatów, pokazów, zajęć laboratoryjnych i innych organizowane przez UD

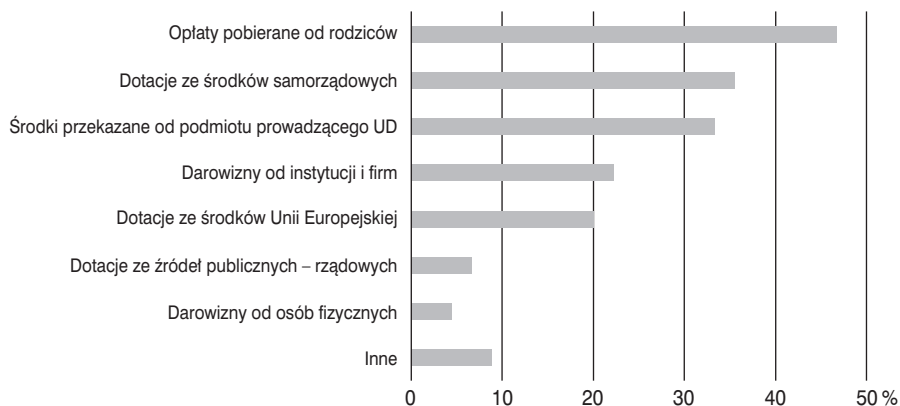
Źródło: opracowanie własne.

Z zestawienia źródeł finansowania działalności Uniwersytetów Dziecięcych (rysunek 3) wynika, że dominują opłaty pobierane od rodziców (47%), a następnie

dotacje ze środków samorządowych (miast i gmin) – 36% oraz środki przekazane od podmiotu, w ramach którego działał UD (33%).

Rysunek 3. Źródła finansowania działalności Uniwersytetów Dziecięcych

Źródło: opracowanie własne.

Średnia wartość rocznych wydatków poniesionych na działalność UD wynosiła 73 tys. zł, a mediana 27 tys. zł. Należy jednak zauważyć, że koszty były bardzo zróżnicowane, zależnie od skali działalności i charakteru prowadzonych zajęć. Dla przykładu pierwszy kwartyl wyniósł 13 tys. zł, a trzeci kwartyl 100 tys. zł. Jeśli placówki pobierały opłaty od rodziców, wówczas średnia opłata rekrutacyjna wynosiła 43 zł, czesne lub opłata podstawowa za wykłady ogólne 246 zł, a opłata za zajęcia fakultatywne (dodatkowe) 65 zł.

6. Podsumowanie

Z przeprowadzonego badania można wysnuć następujące wnioski. Większość Uniwersytetów Dziecięcych funkcjonuje w ramach szkolnictwa wyższego. Jednostki UD działające w ramach innych podmiotów (np. fundacji, stowarzyszeń, ośrodków kultury) poza sektorem szkolnictwa wyższego w zdecydowanej większości podpisały umowę o współpracy lub patronacie uczelni. Najczęstszą formą umowy jest udostępnianie sal wykładowych i wsparcie dydaktyczne. W mniejszych jednostkach UD prace administracyjne i organizacyjne były przeważnie wykonywane przez pracowników podmiotu prowadzącego UD.

Dominującą grupę prowadzących różnego rodzaju zajęcia stanowią nauczyciele akademicy. Formy zajęć organizowanych przez UD były zróżnicowane, jednak największą popularnością cieszyły się wykłady, warsztaty, a także pokazy i prezentacje multimedialne. Tematyka prowadzonych zajęć skupiona była przede wszystkim na zagadnieniach z biologii, przyrody, paleontologii i geologii, następnie kultury i sztuki, w tym muzyki i plastyki, a także fizyce i astronomii oraz informatyce. Trzema głównymi źródłami finansowania działalności UD były opłaty pobierane od rodziców, dotacje ze środków samorządowych, a także środki przekazane od podmiotu prowadzącego UD.

W niniejszej analizie dokonano rozpoznawczego badania UD, dlatego przyszłe kierunki badań powinny być prowadzone wieloaspektowo. Po pierwsze, należałoby porównawczo przebadać oba sektory (tj. UD i UTW), wskazując stopień ich rozwoju, a także najlepsze praktyki UTW, które można wdrożyć w jednostkach UD. Po drugie, warto zbadać, jakie czynniki utrudniają działalność UD, czego oczekują one od instytucji publicznych, a także czy środki państwowe przeznaczone na powstanie i rozwój UD przyczyniają się do ustabilizowania działalności sektora

UD. Z dokonanego przeglądu literatury wynika, że większość autorów skupiała się na badaniu instytucjonalnym działalności Uniwersytetów Dziecięcych wyłącznie na podstawie kwerendy internetowej stron, bez ankietyzacji jednostek UD, a także pomijając kwestie jakości zajęć i analizy opinii rodziców, wpływu uczestnictwa dziecka w zajęciach UD na jego sukcesy szkolne i pozaszkolne. Jedynie w badaniu Marchewki i Nogaj (2013) oraz Skweres-Kuchty (2017) zwrócono uwagę na kwestie badania wiedzy uczestników zajęć dla dzieci i młodzieży, które można zakwalifikować do analizy jakości świadczonych usług, natomiast w badaniu Krzeczkwoskiej i in. (2017) skupiono się na motywacji rodziców zapisujących dzieci na zajęcia na Uniwersytecie Dziecięcym. W związku z powyższym w przyszłych badaniach należy w sposób kompleksowy zwrócić uwagę na te kwestie.

Przypisy

¹ Więcej o tym niecodziennym eksperymencie pedagogicznym można znaleźć w publikacji: Jaworska-Witkowska i Olejniczak (2013).

Bibliografia

- Burawski, D. (2013). *Uniwersytet trzeciej generacji stan i perspektywy rozwoju*. Poznań: Europejskie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości.
- ECUC.NET (2019a). *The history*. Pozyskano z: <https://eucu.net/the-history> (29.06.2019).
- ECUC.NET (2019b). *eucu.net charter*. Pozyskano z: <https://eucu.net/eucu-net-charter> (29.06.2019).
- ECUC.NET (2019c). *The member map*. Pozyskano z: <https://eucu.net/the-members> (29.06.2019).
- Education Endowment Foundation (2017). *Children's University. Evaluation report and executive summary*. Pozyskano z: <https://files.eric.ed.gov/full-text/ED581159.pdf> (20.11.2020).
- GUS (2019). *Uniwersytety Trzeciego Wieku w roku akademickim 2017/2018*. Warszawa: GUS.
- Harrison, A. i Skujins, P. (2016). *Children's University Australia evaluation: Summary report*. National Centre for Vocational Education Research. Pozyskano z: https://cuaustralasia.com/wp-content/uploads/2020/07/NCVER_DMSummary-.pdf (20.11.2020).
- Jaworska-Witkowska, M. i Olejniczak, A. (2013). *Uniwersytet (według) dzieci. Od inicjacji poznawczych do integracji akademickich*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Kujawsko-Pomorskiej Wyższej w Bydgoszczy.
- Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r. o ustanowieniu programu pod nazwą „Uniwersytet Młodego Odkrywcy”. M.P. 2016 poz. 871.
- Kozubska, A. i Ziółkowski, P. (2014). *Artystyczny uniwersytet dziecka i rodzica*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy.
- KPSW (2019). *Uniwersytet Dzieci „ALFA” i Uniwersytet Międzypokoleniowy „OMEGA”*. Pozyskano z: <http://kpsw.edu.pl/inicjatywy/uniwersytet-dzieci-alfa-i-uniwersytet-miedzypokoleniowy-omega> (29.06.2019).
- Krzeczkwoska, M., Grygo-Szymanko, E., Świt, P. i Własiuk, P. (2017). What and why – non-formal education of children in Poland – possibilities and experiences. W: G. Karwasz i M. Nodzyńska (red.), *Entertainment-education in science education* (36–47). Kraków: Pedagogical University of Cracow.
- MacBeath, J. (2011). *Evaluation of the Children's University 2010. Third Report to the CU Trust*. Pozyskano z: <https://www.educ.cam.ac.uk/networks/lfl/projects/childrensuniversity/CU%20Evaluation%202010.pdf> (20.11.2020).
- Maniak, G. (2015). Kształcenie przez całe życie – idea i realizacja. Polska na tle Unii Europejskiej. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 214, 128–139.
- Marchewka, M. i Nogaj, W. (2013). „Ekonomia przyda się w dorosłym życiu”, czyli nauka ekonomii oczami nastolatków. *E-mentor*, 4(51), 14–22.
- MNiSW (2016). *Uniwersytet Młodego Odkrywcy*. Pozyskano z: <https://www.archiwum.nauka.gov.pl/projekty-i-inicjatywy/uniwersytet-mlodego-odkrywcy.html> (29.06.2019).
- MNiSW (2018). *Spoleczna odpowiedzialność nauki jednym z priorytetów MNiSW*. Pozyskano z: <http://www.bip.nauka.gov.pl/komunikaty-rzecznika-prasowego-mnisw/spoleczna-odpowiedzialnosc-nauki-jednym-z-priorytetow-mnisw.html> (29.06.2019).
- NCBR (2018). Lista rankingowa wniosków ocenionych pozytywnie w ramach konkursu nr POWR.03.01.00-IP.08-00-UMO/17 na projekty w programie „Uniwersytet Młodego Odkrywcy”. Pozyskano z: https://www.ncbr.gov.pl/fileadmin/user_upload/import/other/lista_rankingowa_konkurs_umo.pdf (29.06.2019).
- Różowska, J. (2016a). *Historia uniwersytetów dziecięcych*. Pozyskano z: <http://uniwersytetdladzieci.com.pl/historia.php> (29.06.2019).
- Różowska, J. (2016b). *Stowarzyszenie EUCU.NET*. Pozyskano z: http://uniwersytetdladzieci.com.pl/eucu_net.php (29.06.2019).
- Shelley, B., Ooi, C-S. i Brown, N. (2019). Playful learning? An extreme comparison of the Children's

University in Malaysia and in Australia. *Journal of Applied Learning & Teaching*, 2(1), 16–23.

Skrzypek, E. (2011). Gospodarka oparta na wiedzy i jej wyznaczniki. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, 23, 270–285.

Skweres-Kuchta, M. (2017). Inwestycja w rozwój kompetencji kluczowych wśród dzieci i młodzieży – studium przypadku. *Ekonomiczne Problemy Usług*, 4(129), 245–255.

Trzecia Misja Uczelni – wyniki konkursu NCBiR. (2018). *Forum Akademickie*. Pozyskano z: <https://forumakademickie.pl/news/trzecia-misja-uczelni-wyniki-konkursu-ncbir> (29.06.2019).

Walan, S. i Gericke, N. (2019). Factors from informal learning contributing to the children's interest in STEM – experiences from the out-of-school activity called Children's University. *Research in Science & Technological Education*. <https://doi.org/10.1080/02635143.2019.1667321>.

Wileczek, A., Lewicka-Kalka, E. i Ziółkowski, P. (2017). Uniwersytet (dla) dzieci. Wokół teorii i praktyki. *Zagadnienia Naukoznawstwa*, 53/3(213), 343–362.

Ziółkowski, P. (2016). *Uniwersytet dla dzieci. Uniwersytet Dziecięcy Wyższej Szkoły Gospodarki jako przykład innowacji pedagogicznej na rzecz rozwoju twórczości i kreatywności dziecięcej*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy.

Podziękowanie

Autor bardzo serdecznie dziękuje wszystkim Uniwersytetom Dziecięcym, które zgodziły się na udział w badaniu i wypełniły kwestionariusz ankiety. Autor dziękuje również Zofii Brzezickiej za pomoc w zorganizowaniu badania i zebraniu danych, a także Jolancie Różowskiej – Prezes Fundacji Małopolski Uniwersytet dla Dzieci, a od 2019 roku jednej z trzech prezydentów EUCU.NET za wiele cennych uwag i sugestii w stosunku do wcześniejszej wersji artykułu.

Aneks

Badanie Uniwersytetów Dziecięcych (UD) w Polsce za rok akademicki 2018/2019

Nazwa i adres Uniwersytetu Dziecięcego (UD)	
Nazwa:	
Województwo	
Powiat	
Gmina	
Miejscowość	

(e-mail kontaktowy w zakresie sporządzonego sprawozdania – WYPEŁNIAĆ WIELKIMI LITERAMI)

(Telefon kontaktowy w zakresie sporządzonego sprawozdania)

DZIAŁ I. DANE OGÓLNE

1.1 Czy Uniwersytet Dziecięcy (UD) prowadził zajęcia w roku akademickim 2018/2019:	tak	1
	nie → koniec ankiety	2

1.2 Forma organizacyjno-prawna: <i>Można zaznaczyć tylko jedną odpowiedź.</i>			
stowarzyszenie	1	dom, ośrodek kultury	6
fundacja	2	biblioteka	7
organizacja pozarządowa (stowarzyszenie, fundacja), której główna forma działalności jest inna niż UD	3	instytucja pomocy społecznej	8
uczelnia	4	inna jednostka powołana przez urząd gminy, miasta	9
centrum kształcenia ustawicznego	5	inna forma	10

1.3 Rok rozpoczęcia działalności UD:
(prowadzenia wykładów/zajęć po raz pierwszy)

rok				

1.4 UD prowadził działalność:
Można zaznaczyć tylko jedną odpowiedź.

stałą, statutową, cykliczną	1
tymczasową (np. w ramach projektu, grantu)	2

1.5 Podpisane porozumienie o współpracy lub patronacie z uczelnią: (nie dotyczy UD działającego w uczelni – pyt. 1.2 odp. 4)	tak	1
	nie → <i>pyt. 2.1</i>	2

1.6 Zakres współpracy UD z uczelnią:

wsparcie naukowe (dydaktyczne)	1
wsparcie organizacyjne (pomoc w obsłudze administracyjnej, księgowej itp.)	2
wsparcie finansowe	3
udostępnienie lokali, sal wykładowych itp.	4
udostępnienie sprzętu specjalistycznego (np. komputery)	5

DZIAŁ II. UCZESTNICZY I OSOBY WYKONUJĄCE PRACĘ NA RZECZ UNIWERSYTETU DZIECIĘCEGO

2.1 Uczestnicy w roku akademickim:	ogółem				
	<table border="1"> <tr> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> </tr> </table>				

2.2 Osoby, które wykonywały prace organizacyjne, administracyjne w UD							
ogółem		1	<table border="1"> <tr> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> </tr> </table>				
w tym	pracownicy podmiotu prowadzącego UD (np. stowarzyszenia, fundacji, biblioteki)	2	<table border="1"> <tr> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> </tr> </table>				
inni	3	<table border="1"> <tr> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> <td style="width: 15px; height: 15px;"></td> </tr> </table>					

2.3 Osoby, które prowadziły w UD zajęcia dla klas, grup			
ogółem		1	<input type="text"/>
w tym	lektorzy/nauczyciele języków obcych	2	<input type="text"/>
	nauczyciele akademicki (bez lektorów/nauczycieli języków obcych)	3	<input type="text"/>
	zawodowi instruktorzy, trenerzy	4	<input type="text"/>
	studenci uczelni	5	<input type="text"/>
	eksperti, specjaliści w danej dziedzinie nauki	6	<input type="text"/>
	pasjonaci	7	<input type="text"/>
	pracownicy podmiotu prowadzącego UD (np. stowarzyszenia, fundacji, biblioteki)	8	<input type="text"/>
	inni	9	<input type="text"/>

DZIAŁ III. OFERTA PROGRAMOWA UNIwersYTETU DzieciĘcego

3.1 Formy organizowanych w UD zajęć dla dzieci: <i>Można zaznaczyć wiele odpowiedzi.</i>			
wykłady	1	pokazy, prezentacje multimedialne	6
warsztaty (zajęcia manualne)	2	gry i zabawy	7
zajęcia artystyczne	3	zajęcia w plenerze	8
kursy (językowe, komputerowe)	4	zajęcia zewnętrzne (np. w muzeum, centrum nauki)	9
zajęcia laboratoryjne	5	inne	10

3.2 Obszary tematyczne wykładów, zajęć, warsztatów, pokazów, zajęć laboratoryjnych i innych organizowane przez UD			
Obszary tematyczne		Liczba zajęć ogółem	Liczba godzin ogółem
ekonomia, finanse i zarządzanie	1	<input type="text"/>	<input type="text"/>
język polski i język obcy nowożytny	2	<input type="text"/>	<input type="text"/>
kultura i sztuka (np. muzyka, plastyka)	3	<input type="text"/>	<input type="text"/>

historia i archeologia,	4	☐	☐
wiedza o społeczeństwie, filozofia	5	☐	☐
biologia, przyroda, paleontologia, geologia	6	☐	☐
geografia i turystyka	7	☐	☐
chemia	8	☐	☐
fizyka i astronomia	9	☐	☐
matematyka	10	☐	☐
informatyka	11	☐	☐
technika	12	☐	☐
inne	13	☐	☐

3.3 Czy UD zorganizował zajęcia dla dzieci w okresie wakacji:	tak	1
	nie	2

DZIAŁ IV. FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI UD

4.1 Źródła finansowania działalności w 2019 roku:			
<i>Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.</i>			
środki przekazane od podmiotu, w ramach którego działał UD	1	darowizny od instytucji i firm	7
opłaty pobierane od rodziców lub opiekunów prawnych (opłata rekrutacyjna, czesne, opłaty za zajęcia)	2	dotacje od krajowych organizacji pozarządowych, np. fundacji (innej niż w ramach którego działał UD)	8
dochody z 1% podatku PIT	3	dotacje z innych źródeł	9
dotacje ze źródeł publicznych – rządowych	4	darowizny od osób fizycznych	10
dotacje ze środków Unii Europejskiej	5	inne	11
dotacje ze środków samorządowych (miasta, gminy, powiatu)	6	